

OSMO TIILILÄN TEOLOGIAA IV

Väinö Hotti

Teh.VHn

(nettikuva)

Tietoja

Kuvaus

Osmo Antero Tiililä toimi Helsingin yliopiston dogmatiikan professorina 1939–1967. Hän oli paitsi professori ja tutkija myös tuottelias kirjoittaja ja suosittu kristillinen puhuja, joka kokosi suuret kuulijajoukot. Hänen kiinnostuksensa tutkijana suuntautui erityisesti herätysliikkeisiin. [Wikipedia](#)

Synty: 3. maaliskuuta 1904, [Tampere](#)

Kuoli: 16. joulukuuta 1972, [Helsinki](#)

Kirjat: [Elämäni ja kirjani](#), [Syvällä kulkee väkevä virta: valitut runot](#), [Antti J. Pietilä: kiistelty kirkonmies](#)

Timo Junkkaala, Osmo Tiililä - protestantti (PerusSanoma Oy 2004, s.828).

"HEIM TEKI MINUSTA TEOLOGIN"

Tiililä muisteli myöhemmin, että hänen teologinen heräämisensä tapahtui vasta jatko-opintovaiheessa. Ratkaiseva merkitys tässä suhteessa oli tutustuminen saksalaisen teologin Karl Heimien kirjaan Die Weltanschauung der Bibel...Tiililä näyttää tutustuneen tuohon Heimien kirjaan syksyllä 1927. *"Siitä kirjasta se alkoi. Minä heräsin. Teologiasta tuli eksistenssiasia"* (emt.s.151).

Teoreettisen filosofian laudaturtyön Tiililä kirjoitti professori Arvi Grotenfeltille tanskalaisen filosofin Höffdingin uskonnonfilosofiasta. Tiililä suhtautui tutkimuskohteeseensa hyvin kriittisesti. Höffdingin mukaan uskonnon merkitys oli etiikassa eli siinä, miten uskonto auttaa oikeaan ja hyvään elämään. Tiililän mukaan Höffdingin koko lähtökohta oli väärä, ja siksi koko hänen uskonnonfilosofiansa oli yksipuolinen. Höffding näki uskonnon kuihtuvana inhimillisen elämän osana - mutta kuihtumisesta ei ollut haittaa, kunhan etiikka säilyi. Tiililä tiivistä oman näkemyksensä seuraavasti: "Uskonto edustaa elämän omaperäistä todellisuutta, jonka päätehtävänä on vastata niihin ihmishengen kysymyksiin, joihin se ei mistään muualta saa vastausta." "Uskonto ei huipistu etiikkaan eikä sen arvoa lasketa eetillisin mittapuin" (151).

Kun viimeinen historiallis-kielitieteelliseen osastoon suoritettava tentti näin oli ohi, Tiililä kirjoitti päiväkirjaansa: "Elämäni on tähän mennessä ulkoisissa saavutuksissaan mennyt niin hyvin, että en osaa enää siitä tarpeeksi olla kiitollinen. Koskahan tulee jokin suuri romahdus? Olen vuosikurssiltani tietääkseni ensimmäisenä päässyt tälle asteelle" (152).

"Heim oli teologina apologeetti, joka halusi osoittaa kristillisen uskon erityisluonteen suhteessa muihin uskontoihin ja luoda selitysmallin, joka rakentaisi uudelleen luonnontieteiden ja teologian välistä räjäytetyt sillat. Dimensio-opillaan hän pyrki antamaan uskolle oman, neljännen ulottuvuuden. Heim oli omaleimainen teologi, joka ei liittynyt mihinkään aiempaan koulukuntaan" (153).

*"Heimin teologiasta väitelleen saksalaisen Rolf Hillen mukaan Heimin teologisen työskentelyn merkittävin tulos oli hänen apologeettinen kamppailunsa materialismin kanssa. Heim vastusti ateistista materialismia modernin luonnontieteen tuloksilla. **Teologiassaan hän pyrki raivaamaan kääntymiskokemukselle tilaa ei vain uskonnollisena ilmiönä vaan myös tietoteoreettisesti**" (153).*

*"Tiililän mukaan Karl Heim oli asettanut tavoitteekseen hallita inhimillisen tietämisen eri alat laajalti, voidakseen kaikki luonnontieteen ja filosofian tärkeimmät saavutukset huomioon ottaen luoda kristillisen maailmankatsomuksen. Hän ei halunnut eristää teologiaa omaan suljettuun piiriinsä, vaan **halusi tuoda sen tieteiden taistelukentälle voittamaan**. Perinpohjainen tutustuminen luonnontieteisiin Einsteinin suhteellisuusteoriaa ja uusinta atomioppia myöten sekä itsenäinen filosofinen ajattelu toisaalta ja toisaalta **selvä Kristus-keskeinen raamatullinen kristillisuus tekivät Heimista Tiililän mukaan monipuolisesti pätevän teologin**" (154).*

*"**Heim teki minusta teologin**", arveli Tiililä myöhemmin. Heimin luennot Tübingenissä merkitsivät hänelle **"herätystä tutkijaksi"** (154).*

*"Tiililä luonnehtii Heimin teologian ydintä näin: "Kristus yksin muodostaa sen 'saarekkeen maailmantapahtumien meressä', joka pelastaa hukkuvan ihmisen hänen hätätilastaan ja tekee yleensä elämän mielekkääksi". **Uskon ja tieteen välillä ei ole ristiriitaa, koska on kysymys "eri dimensioista"**.*

”Tiililän mielestä Heim pyrki kokonaisnäkemykseen, jossa ei ole risti-riitaa uskon ja tiedon, teologian ja luonnontieteiden välillä. Tiililä koki löytäneensä Heimin teologiasta vastauksen siihen kriisiin, johon 1900-luvun alkuvuosien teologia oli positivistisen tieteen käsittelyssä joutunut” (154).

Pelastusvarmuus

*”Sairastelun ja heikon fyysisen kunnon lisäksi **Tiililän toisena murheena oli pelko siitä, että tiede vie hengen.** Papiksi vihkimisen kolmantena vuosipäivänä hän kirjoitti päiväkirjaansa: ”Olen niin hengetön, niin hengetön ja kelvoton Herran palvelija. ei minulla ole rakkautta eikä hätää sieluista. Ajattelen vain itseäni ja omaa tulevaisuuttani”* (156).

*”Erityisen merkittäväksi Tiililälle muodostuivat Intiassa toimineen amerikkalaisen lähetyssaarnaajan **Stanley Jonesin** kirjat, varsinkin Christ on the round table... Kirjaa lukiessaan hän koki Jumalan kysyvän häneltä, tahtoiko hän antaa kaikkensa Jumalalle (Will you give me your all?). Myöntävän vastauksen jälkeen kirja vakuutti Jumalan sanovan: Sitten ota minun kaikkeni (Then take my all!). Tiililä koki itsensä ”yhä kokonaisuemmin” Jumalan omaksi. **”Nyt totisesti uskallan jo sanoa: tiedän varmasti olevani Jumalan lapsi.** Aina tähän asti olen kuin hiukan kiertäen koettanut sovittelua: uskon olevani”* (158-159).

*”Vaikka Tiililä ymmärsi, ettei hänestä ”sitä tietä pyhimystä tule” ja että ”sama vanha perkele asuu sydämessäni jokaisen Jumalalle jättäytymisen jälkeen”, hän tahtoi kuitenkin **yhä uudelleen ”jättäytyä Herralle”.** Sillä tavoin hän toivoi kasvavansa läheisempään yhteyteen Jumalan kanssa”* (159).

Kristinuskon ja lähetystyön puolustusta

*”Tiililä ilmaisi hyväksyvänsä tieteellisen raamatuntutkimuksen, vaikka torjuikin uskonnonhistoriallisen koulun väitteet. Hän oli opiskeluaikanaan omaksunut **pelastushistoriallisen raamattunäkemys**”* (162).

”Tiililä vertasi kristinuskkoa muihin uskontoihin (Hämäläis-osakunnassa 1929) ja totesi, että kun uskonnot esittävät ohjeita siitä, kuinka tulisi elää, kristinuskko sanoo: ”Se on täytetty” (162).

”Tiililä jatkoi armeija-ajan jälkeenkin kirja-arvostelujen kirjoittamista. Yleensä hän kirjoitti niin myönteisesti, että arvostelut muistuttivat mainoksia...Tärkeämpää kuin teologinen rajankäynti näytti Tiililälle olleen hengellisen kirjallisuuden tunnetuksi tekeminen...Kirjoitusten ote oli apologeettinen. Tarkoitus ei varsinaisesti ollut arvostella kirjoja tai tarkastella uskonasioita kriittisesti, vaan **luoda myönteinen kuva kristinuskosta ja saada ihmiset lukemaan hengellistä kirjallisuutta**” (166-167).

Menestystä seurasi ylpeyden vaara

Ei ihme, että Osmo piti erityisenä ongelmana ylpistymisen vaaraa. Janakkalan kesänä hän kirjoitti päiväkirjaansa pitäneensä "liian hyviä" puheita ja olevansa niin itseänsä täynnä, "että *jos Herra ei nyt alenna, niin tästä tulee hirveää*" (177).

Äidin mielestä Osmon elämä oli ollut jatkuvaa myötämäkeä. Menestys oli hänen mukaansa osoitusta siitä, miten Jumala voi siunata sen elämää, joka on jättänyt itsensä Jumalalle. Samalla äiti näki tarpeelliseksi muistuttaa, etteivät ihmisen lahjat ja saarnat ole muuta kuin heikkoina aseina Jumalan voimakkaassa kädessä, josta kaikki riippuu. Äiti varoitti Osmaa ylimielisestä asenteesta toisia kohtaan. Ei tullut lähestyä ihmisiä ikään kuin parempana tai viisaampana, muistutti äiti ja jatkoi, ettei se, mitä meillä on, ole omaa ansiotamme. *"Olosuhteet, kasvatus, perintö, siinä tekijöitä, joista ei voi itseänsä kiittää"* (177).

Hän valtasi minut aivan äkkiä

Päätös pysyä kaukana tytöistä horjui loppuvuodesta 1928. Marraskuun alussa Osmo kirjoitti päiväkirjaansa: "Inger Karvonen. Hän tuli äkkiä, aivan kuin tielleni 1.11.28 istuessani YKY:n kansliahuoneessa. Luimme yhdessä korrehtuuria hänen kirjoitukseensa Krist. Ylioppilaaseen. Onko hän se - en vielä tiedä varmasti." Pelattuaan Ingerin kanssa tennistä Osmo kirjoitti päiväkirjaansa: "**Olin kuin taivaassa, vaikka sain musertavan**

häviön. Hän osaa totisesti pelata." Osmon mukaan tämä oli jotakin muuta kuin kaikki muut ihastumiset. Hän kirjoitti, että Inger oli vallannut hänet ja *"se mitä nyt tunnen on tahtoa omistaa hänet, reipas ja pirteä vaimo hänessä"* (179-180).

"Hengelliseen herätykseen Inger Karvonen oli tullut syksyllä 1922 Urho Muroman kokouksissa. Päiväkirjaansa hän kirjoitti tuolloin *"Olen niin sanomattoman onnellinen. Olen vapautunut levottomuudestani, kun olen nöyrytnyt ihmistenkin edessä"* (180).

Yhteys Karvosen perheeseen merkitsi uudenlaisia tapoja. Äiti-Anna oli huolissaan siitä, että Osmo kohtasi Karvosten kautta toisenlaisen elämäntapomuksen, kuin mihin hän oli kotona ja YKYY:ssä tottunut. Hän kehotti Osmoa tekemään itselleen selväksi, mikä oli hänen maailmankatsomuksensa: *"Näihin aikoihin astuu jokaisen eteen ratkaistavaksi: raittiusmielinen vaiko ei."* **Äidin mukaan** ratkaisu oli uskovalle selvä. **Ehdoton alkoholista kieltäytyminen oli ainoa mahdollisuus.** Vaikkei omalla kohdalla olisikaan pelkoa alkoholin orjuudesta, **olisi siitä pidättäytyttävä toisten tähden** (185).

"Vuoden 1931 aikana moni asia sai ratkaisunsa. Elämäkumppani oli löytynyt pitkän etsiskelyn ja uuvutustaistelun jälkeen. Vuoden lopussa Osmo sai teologian kandidaatin tutkinnon valmiiksi. Tulevaisuus näytti hyvältä, mutta varsinainen elämänura oli vielä epäselvä" (186).

4. YLIOPISTOON

"Häät vietettiin joulukuun 18. päivänä 1932 Töölön kirkossa Helsingissä. Osmo oli aikonut hoitaa hänelle siihen päivään sovitut saarnat, mutta toiset papit saivat aikomuksen estetyksi. Kirkko oli koristeltu kynttilöin ja penkkien päissä oli painetut ohjelmavihot. Kaarlo Tiililän mukaan kirkossa kuului kohahdus, kun **Ukko-Pekka eli tasavallan presidentti Pehr-Evind Svinhufvud**, joka oli morsiamen perheen tuttuja, astui sisään. Vihkijänä oli kristillisen ylioppilasliikkeen toiminnassa molemmille vihittäville läheiseksi tullut **Eelis Gulin**. Häätilaisuudessa morsiamen kodissa Jaakko Karvonen luki tyttärelleen kirjoittamansa runon ja Kaarlo Tiililä puhui...Kaukaisin onnittelusähke tuli Jerusalemissa **Aili Havakselta**.

Kaarlo Tiililää ilahdutti se, ettei tilaisuudessa "väkijuomia ollenkaan käytetty" (194-195).

Osmo koki syyllisyyttä siitä, että suhde isään ei ollut ollut kovin läheinen. *"Monessa suhteessa olen ollut hänelle huono poika - en ole ollut läheinen sanan todellisessa merkityksessä - en avautunut ym. mutta miten näenkään kelvottomuuteni. Tai: kunpa näkisin sitä edes nyt!"* (200).

Kuoleman porteilla

"Mutta metsästä ja hirvijahdistista alkoi myös lokakuussa 1938 sairastuminen, joka eteni vakavaksi. Tiililä oli jo vilustuttanut itsensä käytyään saunomisen yhteydessä kylmässä järvessä uimassa. mutta ei silti malttanut jättää hirvijahtia väliin, vaan seisoj flunssaisena "passissa" koko sateisen aamupäivän. Tultuaan illalla Helsinkiin hänellä oli 39 asteen kuume ja angiina. Siitä alkoi neljä kuukautta kestänyt sairastaminen ja viiden kuukauden sairausloma...Lääkärintodistuksen mukaan Tiililällä oli vaikean angiinan seurauksena "keuhkopesäkkeitä, keuhkoveritulppa sekä molemminpuoleinen veritulppa säärissä ja reisissä". Tiililän oman kuvauksen mukaan hän sairasti angiinan jälkeen angiinamyrkytyksen ja kriisi oli pahimmillaan, kun veritulppa päätyi keuhkoihin, jolloin potilas oli vähällä tukehtua. Sitä seurasi Tiililän mukaan suuri laskimotulppa vasemmassa jalassa sekä kolme pienempää tulppaa" (200).

"Silloin koin, että sairastuotella ei ole aikaa tehdä parannusta. Silloin ei myöskään jaksa tehdä mitään muuta kuin heittäytyä Herralle sellaisena kuin on. Silloin on evankeliumi ainoa turva" (201).

"Tiililä kirjoitti myöhemmin Olavi Karekselle, että tämän kirja **Palava kynttilä**, joka kertoo Niilo Kustaa Malmbergin elämästä, **avasi hänelle sairauden aikana ennestään tuntemattoman maailman**. Kotona ollut sairaanhoitaja luki kirjaa ääneen. Tiililä koki kirjan lähentäneen häntä herännäisyyteen" (201).

Tervehtyminen alkoi helmikuun puolivälissä, ja huhtikuun alussa Osmo saattoi jälleen palata työhön. Sairaus oli kuitenkin ollut niin ankara ja pitkäaikainen, että kaikki piti opetella kuin uudestaan: istuminen, seisominen ja käveleminen. **Tiililän vasempaan jalkaan jäi pysyvä**

vamma, joka haittasi ajoittain ja teki hankalaksi pitkäaikaisen istumisen (201).

*”Vaikean sairauden jälkeen Tiililä oli siis aiempaa surumielisempi ja tyytymättömämpi tavalla, josta hän oli itse tietoinen ja jonka ainakin jotkut lähimmistä ystävistä havaitsivat. Myöhemmin Gulin kertoi, että hän Tiililän sairauden aikoihin **alkoi nähdä tässä tulevan professorin**. Tätä näkökykyä ilmeisesti edisti se, että dogmatiikan professori Eino Sormunen valittiin keväällä Kuopion piispaksi. Kelvollisia ehdokkaita viran hoitajaksi ja Sormusen seuraajaksi ei ollut paljon” (202).*

Uskonnonopettajana ja pappina

*”Tiililän mukaan uskonnonopettajan tuli myös ”yrittää rukouksin ja töin **johtaa oppilaitaan Kristuksen henkilökohtaiseen omistamiseen**” (203).*

*”Samalla Osmo otti kantaa myös toiseen kirkolliskokouksessa esillä olleeseen asiaan. Raamatunkäännöksessä komitea oli hänen mukaansa menetellyt oikein **pyrkiessään sananmukaiseen käännökseen** ilman tulkintoja sen paremmin liberaaliin kuin vanhoilliseen ja kirkon opin mukaiseenkaan suuntaan” (204).*

*”Tiililä puolusti uskonnonopetusta tavalla, joka osoitti, ettei hänen näkemyksessään kirkon ja koulun opetuksen välillä ollut suurta eroa. Jonkinlaisen eron voi nähdä siinä, että **koulussa tuli Tiililän mukaan ”pitää tarjolla” kristillistä sanomaa, kun kirkossa sitä tuli julistaa**. Tavoite oli kuitenkin molemmissa sama: **uskon syntyminen**” (205).*

*”**Sielunhoitotyötä Tiililä ei kokenut oikein omakseen**. Eräs seurakuntalainen kirjoitti Tiililälle pahoillaan siitä, että tämä oli puhelimessa suhtautunut torjuen sielunhoitopyyntöön. Tiililä oli puhunut tenttikii-reistään, mutta lisäksi hän oli sanonut olevansa ”vähän arka sielunasioissa”. Tiililä valitti myöhemmin, että yksi hänen suurimpia heikkouksiaan nimenomaan seurakuntatyötä ajatellen oli heikko ihmismuisti. ”En tunne henkilöitä, joiden kanssa vielä vähän aikaisemmin olen ollut, en jaksa palauttaa mieleeni, mistä asioista heidän kanssaan oli kysymys jne. Tämä on murheellinen asia sille, joka pyytää hoitaa sieluja” (209).*